

**КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ РАЗРАБОТКИ СТРАТЕГИЙ
ПРОСТРАНСТВЕННОГО ПЛАНИРОВАНИЯ ТЕРРИТОРИЙ ДЛЯ
ДОСТИЖЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО
РАЗВИТИЯ И ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА**

Якимчук Аліна Юріївна, д.е.н., професор

Жакун Юлія Василівна, студент

Національний університет водного господарства та природокористування

Yakymchuk Alina, Dr of Econ. Sc., professor, alinayakim@ukr.net,

Zhakun Yuliia, student, zhakun_em17@nuwm.edu.ua

National University of Water and Environmental Engineering, Rivne

Анотація. проаналізовано стан стратегічного розвитку та просторового планування територій у процесі децентралізаційної реформи в Україні. Досліджено вплив просторового планування на загальний розвиток територій. Запропоновано основні напрями удосконалення просторового стратегічного планування в Україні.

Ключові слова: просторове планування, стратегічне планування, стратегія, розвиток.

Відомо, що стратегія соціально-економічного розвитку територій на місцевому рівні має враховувати дані, необхідні для територіального планування: обсяги житлового, дачного будівництва; обсяги зростання промислового, сільськогосподарського виробництва; завдання з будівництва конкретних об'єктів муніципального значення (наприклад, станції з перероблення відходів); завдання розвитку туризму і т.п. Загальна система розробки стратегічних документів різного рівня представлена на рис. 1.

Цілі і завдання Стратегії повинні обов'язково враховуватися при розробці місцевих планів, проектів та програм. Позитивною в цьому значенні є Стратегія розвитку міста, як один із головних документів міської ради на вказаний період, що має стати обов'язковим для врахування при розробці, внесенні змін чи корективів у всі інші види системного планування розвитку міста. Таким чином, нині стратегія є концептуальною й визначальною основою для наступних розробок, внесення змін або корективів щодо інших планових документів.

Внутрішньо регіональне та міжмуніципальне стратегічне планування є однією із форм міжмуніципального і міжрайонного співробітництва. Міжмуніципальне співробітництво (партнерство) (ММП) – це системна співпраця органів місцевого самоврядування базового рівня (громад, муніципалітетів, тощо) на суміжних територіях для вирішення спільних проблем задля покращення якості надання послуг населенню та підвищення конкурентоспроможності місцевої економіки [1-3]. ММП також визначається як особлива форма взаємодії громад, система юридично закріплених взаємовигідних стосунків між двома чи більше територіальними громадами (щонайменше трьома у разі створення ними місцевої Асоціації територіальних громад), які межують між собою, реалізують ці стосунки через відповідні ОМС за участю органів місцевої виконавчої влади [1].

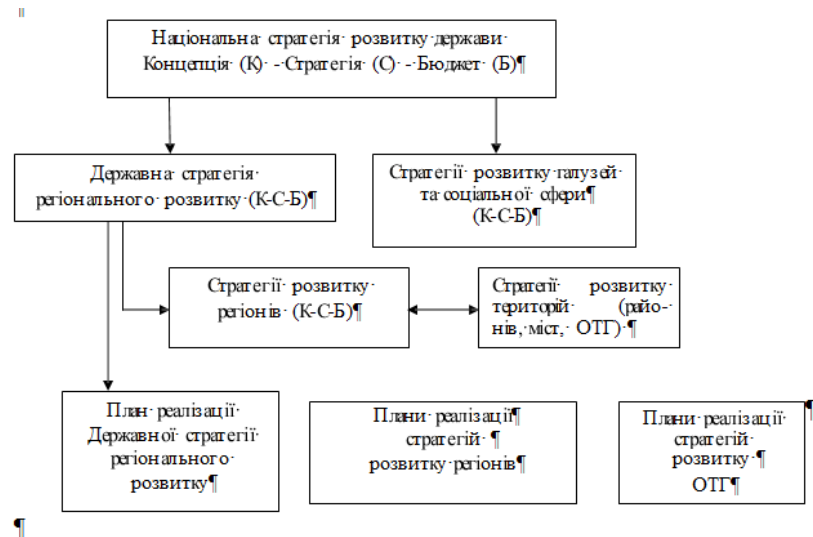

Рисунок 1 – Система розроблення стратегічних документів розвитку територій

Розглянемо більш детально у чому полягає розвиток внутрішньо регіонального та міжмуніципального стратегічного планування на рівні об'єднаних територіальних громад. Розвиток цього напрямку в діяльності органів місцевої влади пов'язаний із наявністю проблем, що виникають через негнучкість застарілих кордонів підпорядкування. Сьогодні міські райони поширюються за межі юрисдикції муніципалітетів, на які покладено відповідальність за управління містобудуванням, розвитком міста і наданням послуг. Більше того, екосистеми, як правило, також не обмежуються кордонами однієї юрисдикції, охоплюючи декілька районів чи муніципалітетів, а відтак, природоохоронна діяльність неможлива без об'єднання їх зусиль. Нарешті, у багатьох населених пунктах різні муніципальні, обласні та приватні установи мають різне підпорядкування, конкурують між собою за ресурси, споживачів.

Виникає необхідність у створенні нормативно-правового, організаційного та фінансового механізмів міжмуніципального співробітництва. У статті 142 Конституції України визначено: «територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів задля виконання спільних проєктів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створювати для цього відповідні органи і служби» [3].

Об'єднання зусиль різних територіальних громад спрямоване переважно на забезпечення розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню на основі узгодження інтересів, визначення спільних цілей. Відповідно до цього можна виділити дві моделі формування територіальних об'єднань. Перша передбачає об'єднання територіальних громад до єдиної великої адміністративно-територіальної одиниці, яка виконуватиме широкий діапазон функцій власними силами, отримуючи економію від масштабу в межах власної адміністрації. Друга модель передбачає об'єднання малих територіальних громад на контрактних умовах щодо міжмуніципального співробітництва в тій чи іншій сфері. У такій моделі територіальні громади вступають в об'єднання як самостійні учасники [2].

Основними формами міжмуніципального співробітництва можуть бути: формування рад і об'єднань муніципальних утворень; утворення міжмуніципальних організацій (з метою об'єднання фінансових, матеріальних та інших ресурсів для

реалізації заходів місцевого значення); укладання угод (договорів про співробітництво) щодо співробітництва, спільної діяльності тощо. Підписання договорів про співробітництво є досить ефективним механізмом узгоджень інтересів громад. Саме тому, у законодавстві, необхідно визначити необхідність розроблення стратегічних планів територій (СПТ), порядок та особливості здійснення цього процесу. В якості позитивного досвіду можна навести приклад розробки стратегічних планів, які охоплюють декілька територіальних утворень в Україні – Стратегічний план економічного розвитку й підвищення конкурентоспроможності Центрально-Волинської агломерації (агломерація включає міста Луцьк, Рівне, Здолбунівський, Ківерцівський, Рівненський та Луцький райони). Цей план не є простою сумою стратегій, створених для адміністративно-територіальних одиниць, які формують агломерацію. Ця стратегія містить спільні проекти, що є корисними не лише для якоїсь окремої території, а для населення всієї агломерації.

Важливе значення для узгодження має створення єдиного методичного забезпечення СПТ. Пропонується при вдосконаленні існуючих методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку доповнити їх положеннями стосовно формування стратегій розвитку на місцевому рівні. З цих позицій повинна бути вироблена єдина структура стратегічних документів, яка включає: вступ, описово-аналітичну частину, аналіз й оцінку фактичного стану розвитку регіону; опис майбутнього, цілі, місії, характеристику конкурентних переваг та обмежень перспективного розвитку, розроблення сценаріїв, характеристику стратегічних і оперативних цілей, планів дій щодо їх досягнення (перелік конкретних заходів із визначенням термінів виконання, відповідальних виконавців, джерел фінансування; механізмів реалізації, засобів контролю та моніторингу).

Під час аналізу було виявлено низку проблем щодо функціонування інших механізмів СПТ. Для вирішення зазначених проблем рекомендується такі підходи до вдосконалення економічного механізму СПТ:

1. Використання досвіду СПТ окремих областей України, де питання фінансування й реалізації Стратегії показані у самому тексті Стратегії, хоча й з різним ступенем деталізації. Так, у стратегії Закарпатської області визначено, що виконання завдань та пріоритетних напрямів Стратегії фінансуватимуться за рахунок коштів державного й місцевих бюджетів, а також інших джерел. Конкретизація джерел фінансування в розрізі заходів буде здійснена в Угоді щодо регіонального розвитку, в якій у межах бюджетних призначень передбачатимуться обсяги фінансування, що є підставою для врахування їх в державному та місцевих бюджетах на відповідний рік [124, с.16].

2. Вдосконалення інформаційного механізму СПТ. Насамперед, необхідне вдосконалення змісту сайтів територіальних громад (населених пунктів, районів), органів державної влади і органів місцевого самоврядування, де будуть розміщені проекти і тексти прийнятих стратегічних документів. Це забезпечуватиме відкритість, прозорість й доступність інформації про основні їх положення, активізує участь громадськості у процесах СПТ. По-друге, сучасна українська школа містобудування незмінно наслідуює принципи вертикальної підпорядкованості містобудівної документації (схема планування території країни, області, району, міста, села). На противагу цьому західні вчені рекомендують застосовувати горизонтальні регуляторні механізми регіонального й локального просторового планування, притаманні країнам Європи та Сполученим Штатам Америки. Незважаючи на численні вітчизняні публікації і наукові розробки з питань удос-

коналення системи планування території України та нещодавно прийняті законодавчі акти щодо інструментів управління в галузі містобудування, на жаль, залишаються невирішеними питання реалізації містобудівної документації на регіональному рівні та ефективного розвитку соціально-економічної структури населених пунктів, а також і самих ОТГ.

Список использованных источников

1. Андрійко О.Ф. Стан, зміст і перспективи розвитку адміністративного права України. Часопис Київського університету права. 2005. № 4. С. 126 - 131.
2. Гончарова С. Ю., Отенко І. П. Стратегічне управління. Навчальний посібник. Харків: Вид. ХДЕУ, 2004. 172 с.
3. Ігнат'єва, І. А. Стратегічний менеджмент : підручник І. А. Ігнат'єва. Київ: Каравела, 2008. 480 с.
4. Мізюк, Б. М. Основи стратегічного управління: підручник Б. М. Мізюк. Львів: Магнолія, 2009. 544 с.
5. Монастирський Г. Л. Теорія організації: Навчальний посібник К.: Знання, 2008. 319 с.
6. Шершньова, З.Є. Стратегічне управління : підручник З.Є. Шершньова. К.: КНЕУ, 2004. 699 с.